

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-50/22 - 1

Predmet C-50/22

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

25. siječnja 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Cour d'appel de Paris (Francuska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

16. prosinca 2021.

Žalitelj:

SOGEFINANCEMENT

Druge stranke u postupku:

RW

UV

[omissis]

COUR D'APPEL DE PARIS (ŽALBENI SUD U PARIZU, FRANCUSKA)

4. odjel – 9. vijeće – A

ODLUKA OD 16. PROSINCA 2021. KOJOM SE SUDU EUROPSKE UNIJE

UPUĆUJE ZAHTJEV ZA PRETHODNU ODLUKU

[omissis]

ŽALITELJ

SOGEFINANCEMENT, jednostavno dioničko društvo, koje zastupaju njegovi zakonski zastupnici, s domicilom u tom svojstvu u navedenom sjedištu

[omissis]

92724 NANTERRE CEDEX

[omissis]

DRUGE STRANKE U POSTUPKU

RW

[omissis]

93160 NOISY LE GRAND

[omissis]

UV

[omissis]

93160 NOISY LE GRAND

[omissis] [Formalnosti]

ČINJENICE, POSTUPAK I ZAHTJEVI STRANAKA

Društvo Sogefinancement odobrilo je 5. studenoga 2011. osobama RW i UV osobni zajam u iznosu od 15 362,90 eura, otplativ u 84 mjesečna obroka od 430,85 eura, bez osiguranja, po fiksnoj godišnjoj kamatnoj stopi od 7,60 %.

Stranke su 20. listopada 2015. dogovorile restrukturiranje duga u iznosu od 15 362,90 eura, otplativog u 83 mjesečna obroka od 258,54 eura, počevši od 15. prosinca 2015.

Tribunal d'instance du Raincy (Općinski sud u Raincyju, Francuska), kojem je društvo Sogefinancement podnijelo tužbu kojom se najprije traži da se osobama RW i UV naloži plaćanje preostalog iznosa koji duguju, je presudom u kontradiktornom postupku 25. siječnja 2018.:

- proglasio tužbu radi plaćanja dopuštenom,
- proglasio ništavim ugovor koji su stranke sklopile 5. studenoga 2011.,
- odbio primjenu članka 1231-6 codea civil (Građanski zakonik) i članka L 313-3 codea monétaire et financier (Monetarni i financijski zakonik),
- naložio osobama RW i UV da društvu Sogefinancement plate iznos od 1309,65 eura na temelju ugovora o zajmu i odlučio da se na taj iznos ne plaćaju nikakve kamate,

- podsjetio na članak L. 311-48 (sada članak L. 341-8) *code de la consommation* (Zakonik o zaštiti potrošača) i odlučio da će se iznos koji duguju osobe RW i UV umanjiti za kamate po zakonskoj stopi obračunane na kamate koje je naplatio zajmodavac,
- odobrio rok za plaćanje osobama RW i UV koje dug trebaju platiti u šest mjesečnih obroka od 200 eura i jednom posljednjem mjesečnom obroku koji se sastoji od ostatka duga, inače će cijeli preostali dugovani iznos odmah dospjeti,
- odbio preostale zahtjeve društva Sogefinancement.

Nakon što je provjerio dopuštenost tužbe, taj je sud po službenoj dužnosti istaknuo razlog koji se temelji na povredi članka L. 312-25 Zakonika o zaštiti potrošača te je utvrdio da, s obzirom na to da su sredstva isplaćena zajmoprimcima manje od sedam dana nakon prihvatanja ponude zajma, ugovor treba poništiti na temelju članka 6. Građanskog zakonika.

Izjavom od 24. svibnja 2018. društvo Sogefinancement podnijelo je žalbu protiv te odluke.

U skladu sa svojim posljednjim zahtjevima koje je ponovno podnio 8. veljače 2021. žalitelj od suda zahtijeva da:

- poništi ili barem ukine presudu protiv koje je podnesena žalba u cijelosti,
- odbije sve zahtjeve osoba RW i UV,
- proglasi nedopuštenim razlog koji se temelji na ništavosti ugovora ili ga podredno odbije,
- proglasi nedopuštenim zahtjev zajmoprimaca za gubitak prava na ugovorne kamate ili ga odbije,
- utvrdi da je proglašeno prijevremeno dospijeće ili podredno proglasi raskid ugovora o zajmu,
- naloži osobama RW i UV da mu solidarno plate iznos od 13 974,41 eura uz kamate po ugovornoj stopi od 7,60 % godišnje, počevši od 31. srpnja 2018., u gotovini ili valjanim priznanicama za uplate nakon 30. srpnja 2018.,
- podredno im, u slučaju ništavosti ugovora, naloži da mu *in solidum* plate iznos od 28 000 eura na temelju povrata glavnice zajma uz kamate po zakonskoj stopi i odluči da su usto dužni platiti iznos od 517,40 eura uz kamate po zakonskoj stopi,
- podredno, u slučaju gubitka prava na ugovorne kamate, osobama RW i UV naloži da mu *in solidum* plate iznos od 2504,36 eura uz kamate po zakonskoj stopi, počevši od 6. ožujka 2017.,

- odbije zahtjev osoba RW i UV za produljenje roka, podredno, proglasi da je potraživanje u slučaju neplaćanja samo jedne rate odmah dospjelo,
- naloži im da mu plate iznos od 1000 eura na temelju članka 700. codea de procédure civile (Zakonik o građanskom postupku).

Žalitelj se poziva na odredbe članaka L. 311-14 i R. 632-1 Zakonika o zaštiti potrošača u verziji koja je primjenjiva na ovaj slučaj te pritom tvrdi da prvi sud nije mogao po službenoj dužnosti proglasiti ništavost ugovora jer se samo potrošač može pozvati na zaštitnu odredbu javnog poretka, a time žalitelj ističe prekoračenje ovlasti. Tvrdi da se ništavost ugovora ne može istaknuti nakon petogodišnjeg roka zastare iz članka L. 110-4 codea de commerce (Trgovački zakonik).

Osim toga, ističe da se poštovao rok od sedam dana za oslobađanje sredstava i naglašava da se interni postupak „oslobađanja” sredstava miješa s njihovom stvarnom isplatom zajmoprincipima, te napominje da zajmoprincipi nisu podnijeli dokaz o datumu na koji su primili sredstva.

Navodi pojedinosti o iznosu svojeg potraživanja.

Naposljetku, poziva se na zastaru zahtjeva osoba RW i UV koji se odnosi na gubitak prava na ugovorne kamate.

U svojim zahtjevima koje ponovno ističu 29. listopada 2018., osobe RW i UV zahtijevaju od suda da:

- u cijelosti potvrdi presudu protiv koje je podnesena žalba, osim u dijelu u kojem je njome potraživanje društva Sogefinancement utvrđeno u iznosu glavnice od 1309,65 eura,
- naloži im da društvu žalitelju solidarno plate iznos glavnice od 517,40 eura, uvećan za kamate po zakonskoj stopi obračunane od dana dostave ove presude,
- podredno odredi gubitak prava na ugovorne kamate na štetu društva Sogefinancement te im dodijeli najdulje rokove plaćanja kako bi podmirili svoj dug,
- odbije zahtjeve društva Sogefinancement i naloži mu da im plati iznos od 2000 eura na temelju članka 700. Zakonika o građanskom postupku.

Druge stranke u postupku tvrde da javnopravna priroda primjenjivih odredbi opravdava to što je prvi sud po službenoj dužnosti istaknuo ništavost ugovora na temelju članka L. 141-4 Zakonika o zaštiti potrošača. Na temelju članka 2224. Građanskog zakonika, tvrde i da petogodišnji rok zastare zahtjeva za ništavost ne počinje teći od datuma sklapanja ugovora, nego od dana kada je nositelj prava znao ili trebao znati za činjenice na temelju kojih je imao aktivnu legitimaciju za ostvarenje prava, a to je u ovom slučaju rasprava pred prvim sudom.

Tvrde da žalitelj nije poštovao rok od sedam dana koji je člankom L. 311-14 Zakonika o zaštiti potrošača u verziji primjenjivoj na ovaj slučaj predviđen za oslobađanje sredstava te su iznenađeni time što banka nije podnijela dokaz o datumu prijenosa pozajmljene glavnice.

Tvrde da je poništenje kamata opravdano s obzirom na članak 1343-5 Građanskog zakonika te ističu pogrešku prvog suda u izračunu preostalog dugovanog iznosa.

Navode nesigurnu financijsku situaciju.

[*omissis*] [Postupovna razmatranja]

Nakon što je zaprimio očitovanja stranaka i mišljenje državnog odvjetništva, taj je sud presudom od 1. srpnja 2021. uputio Couru de cassation (Kasacijski sud, Francuska) zahtjev za donošenje mišljenja o sljedećim dvama pitanjima:

– s obzirom na članak L. 141-4, koji je postao članak R. 632-1 Zakonika o zaštiti potrošača, članak 6. Građanskog zakonika, članak L. 110-4 Trgovačkog zakonika i tumačenje Suda Europske unije koje se odnosi na Direktivu 2008/48/EZ od 23. travnja 2008. u pogledu uloge suda u poštovanju odredbi europskog javnog gospodarskog poretka, može li sud po službenoj dužnosti istaknuti ništavost ugovora o potrošačkom kreditu, osobito u skladu s člankom L. 312-25 Zakonika o zaštiti potrošača, nakon isteka petogodišnjeg roka zastare primjenjivog na jednu stranku?

– s obzirom na članak L. 141-4, koji je postao članak R. 632-1 Zakonika o zaštiti potrošača, članak 6. Građanskog zakonika, članak L. 110-4 Trgovačkog zakonika, članke 4. i 5. Zakonika o građanskom postupku i tumačenje Suda Europske unije koje se odnosi na Direktivu br. 2008/48/EZ od 23. travnja 2008. u pogledu uloge suda u poštovanju odredbi europskog javnog gospodarskog poretka, može li sud proglasiti ništavost ugovora o potrošačkom kreditu, osobito u skladu s člankom L. 312-25 Zakonika o zaštiti potrošača, ako nijedna od stranaka nije podnijela nikakav zahtjev za poništenje?

Cour de cassation (Kasacijski sud) izdao je 21. listopada 2021. mišljenje da sud pred kojim se vodi postupak treba pitanja uputiti Sudu Europske unije na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Žalitelj je 30. studenoga 2021. podnio očitovanja u skladu s kojima ističe da je članak L. 311-17 Zakonika o zaštiti potrošača, kojim se predviđa nemogućnost stavljanja na raspolaganje sredstava prije isteka roka od sedam dana, tek neizravno povezan s člankom 14. predmetne direktive te predlaže da se upute dva prethodna pitanja, pri čemu upućuje na načela pravne sigurnosti i postupovne autonomije država.

Druge stranke u postupku izjavile su 10. studenoga 2021. da nemaju očitovanja koja bi podnijele o eventualnom zahtjevu za prethodnu odluku.

[omissis]

OBRAZLOŽENJE ODLUKE

Nije sporno da spor podliježe odredbama članka L. 311-1 i sljedećih članaka Zakonika o zaštiti potrošača koji proizlazi iz Zakona br. 2010-737 objavljenog 1. srpnja 2010. kojim se u nacionalno pravo prenose odredbe Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2008. (sada članak L. 312-1 i sljedeći istog zakonika).

Prvi je sud po službenoj dužnosti proglasio ništavost spornog ugovora o kreditu uz obrazloženje da su sredstva zajmoprimcima dostavljena prije isteka roka za povlačenje iz ugovora protivno bivšem članku L. 311-14 (sada članak L. 312-25) Zakonika o zaštiti potrošača.

Žalitelj prigovara prvom sudu da je prekoračio svoje ovlasti uz obrazloženje da se samo stranka može pozvati na ništavost ugovora na temelju tih odredbi javnog poretka namijenjenih zaštiti, podsjeća na to da je izrečena ništavost relativna i da potrošač ima mogućnost potvrditi ugovor koji je poništen te naglašava da zajmoprimci pred sudom nisu tražili poništenje ugovora niti su se pozvali na povredu članka L. 312-25.

Osim toga, žalitelj ističe da se sud nakon roka zastare tijekom kojeg sami zajmoprimci mogu tražiti poništenje ugovora nije mogao po službenoj dužnosti pozvati na razlog koji može dovesti do poništenja ugovora.

Druge stranke u postupku prisvojile su pred sudom obrazloženje presude za koju traže da se potvrdi. Tvrdе da je prvi sud zakonito po službenoj dužnosti istaknuo odredbu javnog poretka, koja je podvrgnuta kontradiktornoj raspravi, neovisno o tome što one same nisu podnijele zahtjev za poništenje ugovora.

Upućuju na članke 1179. i 1180. Građanskog zakonika i pritom tvrde da se odredbe javnog poretka u području potrošačkih kredita sankcioniraju apsolutnom ništavosti koju može zahtijevati bilo koja zainteresirana osoba, kao i državno odvjetništvo, te da rok zastare počinje teći od datuma kada je osoba koja se poziva na ništavost saznala za nepravilnost, odnosno, u ovom slučaju, što se tiče suda, datuma akta kojim se pokreće postupak ili datuma održavanja rasprave.

Direktiva 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ prenesena je u francusko nacionalno pravo Zakonom br. 2010-737 od 1. srpnja 2010., koji nacionalni sudovi neposredno primjenjuju.

Na temelju članka 14. te direktive:

„1. Potrošač ima rok od 14 kalendarskih dana u kojem se može povući iz ugovora o kreditu bez navođenja bilo kakvog razloga. Rok povlačenja počinje

[...] ili od dana sklapanja ugovora o kreditu; ili [...] od dana na koji potrošač primi uvjete ugovora i informacije u skladu s člankom 10. ako je taj dan kasniji od dana iz točke (a) ovog podstavka [...]

7. Ovaj članak ne dovodi u pitanje bilo kakva pravila nacionalnog prava o utvrđivanju roka u kojem izvršenje ugovora ne može započeti”.

U skladu s člankom 22. „[d]ržave članice osiguravaju da se potrošači ne smiju odreći prava koja su im prenijeta odredbama nacionalnog prava o provedbi ove Direktive ili su u skladu s ovom Direktivom”.

U skladu s člankom 23. „[d]ržave članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba koje se donose na temelju ove Direktive i poduzimaju sve mjere potrebne za osiguravanje njihove provedbe. Predviđene sankcije moraju biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće”.

U skladu s člankom L. 311-14 Zakonika o zaštiti potrošača u verziji primjenjivoj na spor (sada članak L. 312-25), „zajmodavac ne može zajmoprimcu ili za račun zajmoprimca, kao ni zajmoprimac zajmodavcu, ni u kojem obliku te ni na kojem temelju izvršiti nikakvo plaćanje u roku od sedam dana od zajmoprimčeva prihvatanja ugovora. U istom razdoblju zajmoprimac isto tako ne može na temelju predmetne transakcije položiti nikakav depozit u korist zajmodavca ili za njegov račun. Ako zajmoprimac potpiše odobrenje za terećenje njegova bankovnog računa, valjanost i stupanje na snagu tog odobrenja podređeni su valjanosti i stupanju na snagu ugovora o kreditu”.

Valja navesti da je ta odredba dio prethodno navedenog članka 14. stavka 7.

U nacionalnom se pravu priznaje da isplata pozajmljenih sredstava prije isteka roka od sedam dana dovodi do ništavosti ugovora u skladu s člankom 6. Građanskog zakonika kojim se određuje da se posebnim odredbama ne može odstupiti od zakona koji se odnose na javni poredak i prihvaćena moralna načela. Poništenje ugovora dovodi do toga da zajmoprimac vraća pozajmljenu glavnicu.

U skladu s člankom L. 141-4, koji je postao članak R. 632-1 Zakonika o zaštiti potrošača, „sud može po službenoj dužnosti istaknuti sve odredbe ovog zakonika u sporovima koji proizlaze iz njegove primjene. Nakon što zaprimi očitovanja stranaka, sud po službenoj dužnosti izuzima od primjene klauzulu čija nepoštenost proizlazi iz argumenata koji su pred njim izneseni”.

U skladu s člankom L. 311-52 Zakonika o zaštiti potrošača, „u slučaju da zajmoprimac ne ispunjava svoje obveze, zajmodavac treba podnijeti tužbu za

plaćanje u roku od dvije godine od događaja koji je doveo do tužbe, pod prijetnjom gubitka prava”.

U skladu s člankom L. 110-4 Trgovačkog zakonika, „[o]bveze koje nastanu iz trgovine između trgovaca ili između trgovaca i netrgovaca zastarijevaju za pet godina, osim ako za njih nisu predviđeni posebni kraći zastarni rokovi”.

U skladu s člankom 2224. Građanskog zakonika „obveznopravna potraživanja i stvarnopravne tužbe koje se odnose na pokretnine zastarijevaju pet godina od dana kada je nositelj prava znao ili je trebao znati za činjenice na temelju kojih je imao aktivnu legitimaciju za ostvarenje tog prava”.

Tužbe potrošača, uključujući tužbe za poništenje ugovora, kao što su zahtjevi za poništenje ugovora koje je potrošač podnio u prigovoru zastarijevaju u roku od pet godina od sklapanja ugovora, kako je to predviđeno člankom 110-4 Trgovačkog zakonika i člankom 2224. Građanskog zakonika. Suprotno tomu, ta pravila o zastari ne sprečavaju potrošača da se u svakom slučaju protiv tužbe za plaćanje pozove na meritorno sredstvo obrane koje u cijelosti ili djelomično može spriječiti zajmodavčev zahtjev a da pritom od toga nema nikakve druge koristi.

Presuđeno je da određivanje primjerenih rokova za podnošenje tužbe u obliku rokova zastare u praksi ne može onemogućiti ili pretjerano otežati ostvarivanje prava dodijeljenih potrošaču, nego se time nastoji onemogućiti neograničeno dovođenje u pitanje ugovora te se stoga uzima u obzir temeljno načelo pravne sigurnosti (presuda od 6. listopada 2009., Asturcom Télécommunications, C-40/08).

Međutim, također je presuđeno da se načelu djelotvornosti odredbi prethodno navedene direktive protivi to da je sankcija ništavosti ugovora o kreditu uz obvezu vraćanja glavnice uvjetovana time da se na ništavost pozove potrošač u zastarnom roku od tri godine (presuda od 5. ožujka 2020., OPR-Finance, C-679/18).

Stoga Sudu Europske unije valja uputiti prethodno pitanje navedeno u nastavku.

Osim toga, u skladu s člancima 4. i 5. Zakonika o građanskom postupku „predmet spora određuje se na temelju zahtjeva stranaka” te „sud treba odlučiti o svim zahtjevima i samo o njima”.

Te odredbe koje proizlaze iz postupovne autonomije država onemogućuju sudu da odluči *ultra petita*.

„Načelo dispozitivnosti” priznato pravom Europske unije, osobito u dijelu u kojem pridonosi pravnoj sigurnosti, isključuje i to da sud sastavi protuzahtjev.

Ipak, člankom L. 141-4, koji je postao članak R. 632-1 Zakonika o zaštiti potrošača, određuje se, kako bi se zajamčila djelotvornost zaštite potrošača utvrđena prethodno navedenom direktivom, da sud može po službenoj dužnosti istaknuti sve odredbe tog zakonika u sporovima koji proizlaze iz njegove primjene

i da, nakon što zaprimi očitovanja stranaka, po službenoj dužnosti izuzima od primjene klauzulu čija nepoštenost proizlazi iz argumenata koji su pred njim izneseni.

Na temelju potonje odredbe u nacionalnom se pravu priznaje da sud može po službenoj dužnosti proglasiti gubitak prava zajmodavca na naplatu ugovornih kamata, čak i kad se potrošač nije izjasnio u tom pogledu, neovisno o tome je li se pojavljivao pred sudom ili nije, pod uvjetom da je razlog bio podvrgnut kontradiktornoj raspravi.

U nacionalnom pravu pozivanje na ništavost ugovora nije samo meritorno sredstvo obrane od zahtjeva za plaćanje koji je podnio zajmodavac, nego autonoman zahtjev.

Uz ono što je odlučeno o povezanoj zastari, poništenje ugovora koje sud odredi, iako potrošač, neovisno o tome je li se pojavljivao pred sudom ili nije, nije podnio takav zahtjev ili se s takvim poništenjem složio, nakon što je sud po službenoj dužnosti istaknuo nepravilnost koja se može sankcionirati takvom ništavosti, može nanijeti štetu načelu dispozitivnosti te individualnoj i kolektivnoj pravnoj sigurnosti.

Međutim, načelom djelotvornosti kojim općenito treba nastojati odvratiti trgovce od neusklađenih praksi treba uzeti u obzir slabo sudjelovanje potrošača u sudskoj raspravi iz koje se ipak ne može zaključiti na pojedinačnoj razini ni o priznavanju osnovanosti zajmodavčevih zahtjeva ni suglasnosti s eventualnim poništenjem ugovora.

Stoga Sudu valja uputiti sljedeća pitanja o uvjetima koji su potrebni za ravnotežu načela djelotvornosti, dispozitivnosti i pravne sigurnosti u pogledu proglašenja ništavosti ugovora o kreditu koju sud izriče po službenoj dužnosti iako se potrošač o tome nije izjasnio.

SLIJEDOM NAVEDENOG

OVAJ SUD,

[omissis]

Uzimajući u obzir članak 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije,

– Nalaže da se predmet i stranke uputi Sudu Europske unije kojem se podnose sljedeća prethodna pitanja:

1. Protivi li se načelu djelotvornosti sankcije koja proizlazi iz članka 23. Direktive 2008/48/EZ, s obzirom na načela pravne sigurnosti i postupovne autonomije država, to da sud nakon petogodišnjeg zastarnog roka, unutar kojeg potrošač može zatražiti poništenje ugovora o kreditu putem tužbe ili prigovora, ne može po službenoj dužnosti istaknuti odredbu nacionalnog prava proizašlu iz

članka 14. prethodno navedene direktive koja se u nacionalnom pravu sankcionira ništavošću ugovora?

2. Protivi li se načelu djelotvornosti sankcije koja proizlazi iz članka 23. Direktive 2008/48/EZ, s obzirom na načela pravne sigurnosti i postupovne autonomije država te načelo dispozitivnosti, to da sud ne može proglasiti ništavost ugovora o kreditu nakon što je po službenoj dužnosti istaknuo odredbu nacionalnog prava proizašlu iz članka 14. prethodno navedene direktive ako potrošač nije podnio zahtjev za takvo poništenje ili se barem s njime složio?

[omissis]

RADNI DOKUMENT